

Giacomo's sterfbed

De huid van zijn wang is zo dun dat je er doorheen kunt kijken. Je ziet het roze vlees en een teer netwerkje van blauwe adertjes rond zijn scherpe neus. Zijn mond staat op een kier en blaast bij het uitademen belletjes die inklappen als hij de lucht piepend terug zuigt.

Zoiets zachts heeft ze nog nooit gezien. Ze zou het willen aanraken, maar durft niet. Als hij wakker wordt verdwijnt immers de zachtheid en is hij een oude heer die op hoge toon lelijke dingen zegt. En dat wil zij niet, zij wil deze zachtheid zo lang mogelijk bewaren, ze wordt er warm van en een beetje treurig.

De ramen in de donkere kamer, met het bed waarvoor zij geknield zit, klapperen in de middagwind en zij vreest dat het geluid hem zal wekken. Daarom richt zij zich op om ze voorzichtig te sluiten. Het kaatsende licht van een streep juni zon glijdt over hem heen en als het zijn dunne oogleden raakt knipperen ze even. Vlug sluit ze het venster waardoor de zon zich vastzet op zijn voeten.

Bij de tafel vol papieren van de schrijver, die in zijn haast iedere ordening is vergeten, staat zijn lege stoel, scheef alsof hij zojuist is verlaten. Ze ziet dat hij hem mist en gaat er gauw op zitten. Het koele hout aan haar billen verraad zijn eenzaamheid, hij is te lang niet bezeten – denkt ze.

Het is stil als 's nachts, als de graaf zijn siësta houdt loopt iedereen in het kasteel op zijn tenen. Ze hoort alleen het geluid van flakkerende vlammen in de haard en de schurende ademhaling van de oude cavalier.

Nu heeft hij het niet koud, denkt ze. Alleen zijn hoofd en de kanten kraag van zijn hemd steken uit boven het bont van zijn dekbed. Eén voet in een vuile witte sok en een stukje van zijn dunne been, met lange zwarte haren, is onbedekt. Maar dat wordt door de zon verwarmd.

Het naakte stukje been ontroert haar, ze zou het van nabij willen bekijken en willen aanraken, maar misschien zou hij dan wakker worden en op strenge toon vragen wat zij deed. Wat zou ze moeten zeggen? Waarom wil zij het aanraken? Die vraag verwacht haar en ze beweegt haar hoofd als om iets van zich af te schudden.

Heeft hij het gemerkt? Hij mompelt iets, maar zijn ogen blijven gesloten. Het klinkt alsof hij een boos gesprek voert met iemand, een ruzie – het duurt maar even, dan valt zijn hoofd naar één kant en klinkt weer het regelmatige gepiep.

Het stelt haar gerust, ze kan nog even blijven. Ze weet dat deze rust een uurtje duurt, voordat hij wakker wordt. Zijn lichaam begint dan zacht te trillen, hij mompelt iets, beweegt zijn armen onder het dekbed, kucht en opent zijn ogen. Eerst knipperen zijn oogleden en dan pas openen ze zich helemaal. Ze heeft dan tijd genoeg gehad om naar de deur te snellen en

op de gang door het sleutelgat het wakker worden mee te maken. Dit is nu de vierde dag en al die tijd heeft hij haar niet betraapt.

Haar geheim, hem in zijn stille aanwezigheid te observeren, koestert ze dag en nacht. Maar ze moet voorzichtig zijn, want ze heeft de vorsende blik van haar gouvernante al opgemerkt, alsof er iets in haar ogen is dat haar zou kunnen verraden. Daarom loopt ze meer dan ooit met zedig geloken ogen door het huis, wat de graaf, haar vader, aan het diner de vraag ontlokte: 'wat is er? Je bent zo stil tegenwoordig'. En toen haar moeder daarop reageerde met de plagende opmerking: 'het kind zal wel verliefd zijn', steeg het bloed naar haar wangen. Wat iedereen natuurlijk zag en tot hilarische vragen leidde, zoals: 'ben je niet wat jong?' en 'wie is de gelukkige?' En zelfs: 'zeker op die oude Giacomo'. Waarop de graaf, goddank, de discussie afkapte met de order: 'zo is het genoeg, plaag het kind niet'. Maar het heeft haar gouvernante waakzaam gemaakt en alleen omdat die ook verslaafd is aan haar siësta, slaagt ze erin voor korte tijd aan haar spiedende blik te ontsnappen.

De ademhaling van 'de oude Giacomo' – ze zou hem nooit zo willen noemen – is langzamer geworden, als in een diepere laag van slaap. Zijn hoofd ligt achterover, de lange grijze haren warrig op het kussen, zijn mond wijd open. Uit zijn keel klinkt een traag en tevreden gesnurk, waarom ze bijna moet lachen.

Maar dan gebeurt er iets dat ze niet heeft voorzien. Op de binnenplaats ratelt een koets over de kasseien, paarden hinniken, er wordt geroepen: "Ho,ho!" en het geluid van stemmen dringt door tot het vertrek.

Er gaat een lange rilling door de oude man, heeft hij de geluiden diep in het geborchte van zijn slaap opgevangen? Kou trekt door haar merg. Waarom wil ze niet vluchten?

Haar ogen kunnen zich niet losmaken van het lichaam dat bij zinnen komt. De armen bewegen en ontworstelen zich aan het dek, de dunne vingers grijpen naar het hoofd en wrijven dan in de ogen, die zich langzaam half openen.

Vanachter zijn lange wimpers ziet hij haar. Onbewegelijk kijkt hij met half open ogen. Eindeloos. Ze voelt zijn koude hand rond haar hart. Dan verschijnt een lach, is hij niet boos?

Hij richt zich moeizaam half op en buigt zijn hoofd. Langs zijn wang daalt een traan. 'Almachtige God heb dank. Dank dat uw toorn mij niet treft. Dat u mij lief heeft op de drempel van uw poort'.

Wat zegt hij? Bidt hij om God te danken?

Met een spitse vinger wenkt hij haar. Moet zij zijn kussens opschudden?

'Kom eens hier'.

Zijn woorden komen diep uit zijn borst, ze voelt hun trilling in haar buik, zelfs op deze afstand. Hij glimlacht, heeft geen kwaad in zin. Zij knielt voor zijn bed, zoals ze altijd doet.

'Mijn God', zegt hij, 'een knielende engel. God is mild voor zondaars'. Als hij spreekt ruikt ze de kelder uit zijn dromen en drukt haar neusje dicht.

'Zo ruikt de dood', zegt hij. 'Ik heb hem zelf geroken, lang geleden, maar vrees niet, de dood is barmhartig'.

Ze knikt, wat moet ze anders doen?

Hij glimlacht opnieuw. 'Voor jou is hij ver, achter de horizon, bij mij staat hij voor de deur. Hij is zojuist gearriveerd, je hoorde zijn koets. Hij draagt zwart want zwart is geen kleur. Het leven is kleur, de dood is zwart. Ga maar kijken'.

Ze staat op, even weet ze niet waarheen en wil naar de deur lopen, maar hij zegt: 'Nee, naar het raam, de dood moet eerst eten voor hij mij bezoekt, we hebben nog wat tijd, kijk maar'.

En als ze voorzichtig om het hoekje van het raam loert, bang dat iemand haar opmerkt, ziet ze zwarte priesters een lange kist uitladen.

Ze knikt, 'ja, ze dragen een kist'.

'Dat is mijn bed voor de eeuwigheid'.

Zonder het te weten trekt ze haar wenkbrauwen op.

'Ja, je begrijp het niet, voor jou is een bed om te slapen en binnenkort om te minnen, kom maar hier, hier in mijn bed, dan zal ik het je vertellen'.

Het lijkt of er spiegeltjes in zijn ogen zijn, kleine minuscule spiegeltjes die schitteren, als de ring van haar moeder in de zon. Ze krijgt het warm, haar hemd kleeft aan haar lichaam.

Hij gooit het dekbed terzijde en wijst naast zich. Misschien is hij koud en wil dat zij hem warmt met haar warme lichaam. Als ze maar niet te dicht bij zijn mond komt, denkt ze, terwijl ze zich naast hem neerlegt.

Hij zwijgt en legt zijn hand op haar buik. Even verkramppt ze, komt het de kou die ze door haar kleren heen voelt? Het duurt maar kort, want hij ligt onbewegelijk met gesloten ogen naast haar en laat haar warmte door zijn arm zijn lichaam binnenstromen. Ze voelt zich licht, alsof zijn hand haar optilt. Hier ligt ze uitgestrekt naast de oude man, als het beeld op de graftombe dat haar vader haar onlangs toonde: twee mensen, de ogen gesloten roerloos naast elkaar in vreemde rust. Zo is het goed denkt ze – maar weet niet waarom. Zou liefde zo voelen?

Dan vraagt hij: 'heb je ook een naam?'

'Ja', zegt ze, 'ik heet Henriëtte'.

Een verschrikkelijke reactie, woeste beweging: hij slaat om, krampst ineen en kreunt: 'Satan, nee'.

Ze springt uit het bed. Wat is er? Is hij ziek? Angstig drukt ze zich in de verste uithoek van de kamer tegen de muur. Hij woelt

en kronkelt, de handen in het kruis, alsof een verschrikkelijke pijn hem teistert.

'Nee, niet jij, niet weer. Ik kan niet meer....je weet ik kan niet meer.... het is te laat'.

En plotseling schiet hij overeind, kijkt met krankzinnige ogen de kamer in, zijn haar in woeste slierten rond zijn kaken: 'verdwijn, verdwijn!'

Ze rent naar de deur.

'Nee', roept hij, 'nee!' Ze draait zich om. Uitgeput ligt hij op zijn rug, de ogen gesloten. Zijn adem piept in korte stoten. Wil hij niet dat ze verdwijnt?

Tegen de deur, haar handjes tegen de borst, denkt ze: 'gaat hij dood? Heeft Satan hem bezocht voordat de priesters hem de absolutie kunnen geven? Haar keel wordt dichtgeknepen, ze durft zich niet te roeren.

Buiten hoort ze weer stemmen, opnieuw het geratel van een koets en paarden. 'Ho, ho!' Rennende voeten: 'Heer, welkom, heer'.

Wie is er aangekomen?

Heeft hij het ook gehoord? Zijn ogen openen zich en staren naar de balken. Dan zegt hij: 'Carlo, goddank. Op tijd'. Het is of de komst van de vreemdeling hem ontspant, want een fijne glimlach verschijnt als de maan in het eerste kwartier en hij vraagt: 'ben je er nog? Ben je niet geschrokken?'

Tegen wie spreekt hij? Tegen die vreemdeling? Tegen haar?

Hij schuift omhoog in het kussen en kijkt zoekend door de kamer. Zijn ogen blijven aan haar kleven. Weer ziet ze de minuscule spiegeltjes. 'Kom maar, wees niet bang..... Henriëtte'. Haar naam verlaat aarzelend zijn mond, alsof het uitspreken hem pijn doet. Langzaam schuifelt ze naderbij, bang voor weer zo'n satanische uitbarsting. Als ze stilstaat voor het bed, de armen langs het lichaam, niet wetend, zegt hij: 'ik heb zoveel van je gehouden...of je nu door Satan of God bent gezonden...wat maakt het uit...je kunt mij niet meer verlaten voor ik jou verlaat. Ik kan nog eenmaal van je houden, kom hier, naast mij'.

Opnieuw zijn spitse vinger die ze niet kan weerstaan.

Met ingehouden adem glijdt ze weer naast hem, maar ook met verwachting, hoewel ze niet weet waarom.

Hij raakt haar niet aan. 'Ik zal het je vertellen', zegt hij en kucht, als om na te denken wat te zeggen.

'Wat je ziet is meestal niet wat het is', begint hij. 'Als je naar mij kijkt denk je een stervende oude man te zien, maar wat je niet ziet is het boek. Het boek dat hij is. Zijn drieënzeventig jaar. Zijn kennis... de gevechten... gedichten.... uitvindingen.... de vrouwen en mannen die hij beminde.... de kinderen die hij verwekte en de kerkers die hem tussen hun muren de adem benamen. Je ziet niet de wegen en de steden die hij bereisde, de zonsopgangen, de sneeuw, het gras waarin hij lag, de zeeën

en de eindeloze karossen, schepen en boten die hem droegen. Je ziet niet de hoop en de verwachting, de liefde en de dromen. Je ziet niet zijn onmetelijke begeerte. Dat alles zie je niet, omdat je alleen de buitenkant ziet. Het zacht geworden vlees, de doffe oogopslag – ze wil protesteren, maar zwijgt – en de mond die naar de kelders ruikt waarin hij opgesloten zat. Die buitenkant, dat kaft waarop de titel nog nauwelijks te lezen is omdat het leer is versleten, verraadt niet wat is opgetekend in die onmetelijke bladen die het samen bindt. Als God mij weldra tot zich roept zal hij dat boek kennen, maar de mensen zullen het vergeten, langzaam zal de herinnering aan mij en aan mijn daden vervagen, de liefdes zullen doven en de haat, totdat er niets meer over is dan een trilling in het heelal die niemand waarneemt. Wat er van mij overblijft is mijn vervloekt gebroed, de zoon en dochter die mij talentloos imiteren en wie weet hoeveel bastaarden’.

Hij zwijgt even en rilt. ‘Een rampzalig libretto’.

Dan veert hij plotseling op en lacht: ‘Ik ben de duivel te slim af, zoals altijd. Weet je’, hij buigt zich over haar heen, ‘hij is te dom, zijn strategie is die van een soldaat die niet verder kijkt dan de eerste heuvel, maar ik, de generaal, overzie het hele slagveld’. De ziekte lijkt uit hem gevloeden. Hij zit kaarsrecht naast haar, zijn lange armen beschrijven de ruimte, zijn diepe stem veroorzaakt trillingen door haar hele lijfje – ze verwacht dat hij elk ogenblik uit bed kan springen en door de kamer marcheren. Maar hij verstart en zegt: ‘En daarom heb ik het boek van mijn leven geschreven’, hij wijst naar de tafel met de stapels papier, ‘daar ligt mij leven. Mijn neef Carlo is gekomen om het aan de wereld tonen, zodat ik altijd zal voortleven’.

Voor de derde maal klinken van beneden de scherpe geluiden van paarden en een koets en ook een stem die roept: ‘hoogheid!’

De oude man laat zich achterover vallen en glimlacht tevreden: ‘Aha, mijn vriend de Prins van Ligne. Tegenover hem zal ik mijn laatste woorden spreken, die als een echo in de geschiedenis zullen klinken: *ik heb geleefd als een filosoof en ik sterf als een christen*. Iedereen is gearriveerd voor de finale, nog enkele pagina’s en mijn verhaal is verteld’.

Hij buigt zich weer over haar heen, zijn ogen schitteren.

‘Jij maakt mij gelukkig, misschien gelukkiger dan ik ooit ben geweest en daarom speel jij de rol die je altijd hebt gespeeld, de hoofdrol’.

Toen hij vertelde over het boek, toen zijn donkere stem de cadans van de woorden zong, ervoer zij even dezelfde warmte als toen haar grootmoeder haar destijds in bed voorlas uit de Bijbel. De klanken, de grote woorden die verwezen naar de samenhang van al het kleine, deden haar deze verboden kamer vergeten: zijn stem droeg haar naar waar het zweven was.

Maar met de woorden 'jij maakt mij gelukkig' valt ze terug op het bed en ziet de glinsterende ogen boven zich. Wat zegt hij?

'Schrik niet, hoewel geluk gevaar in zich draagt, ik weet het maar al te goed, zal ik je gelukkig maken'.

Ondanks deze geruststellende woorden slaagt hij niet de onrust uit haar te verdrijven, er is iets in zijn lach, zijn ogen dat ze niet kent.

Ziet hij het? Want hij draait weer op zijn rug en praat alsof hij in zichzelf spreekt.

'Het boek van mijn leven gaat niet over mij, hoewel mensen zonder gevoel dat zullen denken. Moralisten, wetgevers, betweters en kleine burgers. Zij zullen mij beoordelen op mijn daden – maar laat hen, zij zijn de moeite niet waard.

Kunstenaars, filosofen, zij die niet alleen de woorden kennen om wat zij betekenen, maar ook de muziek van de woorden, het mysterie dat ideeën vormt, zij begrijpen dat in iedere daad een betekenis schuilt'.

Ze hoort hem praten – maar wat hij zegt ontgaat haar en ook zijn stem weet haar niet meer te betoveren, er is iets scherp in verschenen.

Hij richt zich nu half op, leunend op zijn elleboog en kijkt haar aan. Deze keer ernstig, er is geen glinstering meer in zijn ogen, eerder weemoed. Zo houdt ze weer van hem, als wanneer hij slaapt.

'Ik heb zelf lang moeten zoeken naar de betekenis die schuilt in mijn daden en ik heb op die zoektocht velen ongeluk berokkend. Dat berouwt mij – vandaar dat ik mij tot God heb gewend. Hij begrijpt dat het onvermijdelijk was en vergeeft mij. Misschien heeft hij mij ook geleid naar wat ik vinden moest. Zijn wegen zijn duister en zelden aangenaam, zoals *Ulula* schrijft'.

Ze wil hem bijna tegen zich aandrukken om hem te troosten. Hij spreekt de onbegrijpelijke woorden zo triest uit dat het lijkt of hij wil gaan huilen. Maar alsof een wolk voor de zon is langsgetrokken klaart plotseling zijn gezicht op en beginnen zijn ogen weer te schitteren.

'Vrouw', zegt hij, 'is het antwoord'.

Hij kijkt haar aan alsof hij een reactie verwacht, maar ze weet niet wat te zeggen. Alles verwart haar. De woorden, de abrupte verandering van zijn stemmingen. Haar vader is altijd hetzelfde. Wat wil hij? Voor het eerst voelt zij zich angstig en schuift voorzichtig naar de rand van het bed.

'En haar naam is Henriëtte'.

Bij het horen van haar naam schrikt ze en slaat haar hand voor de ogen, maar hij praat meedogenloos verder.

'Henriëtte heeft bewezen dat de vrouw het centrum is van het heelal, de kern van het leven – dat waar ik altijd naar zocht'.

Hij lacht zachtjes in zichzelf.

'Een man is een roofvogel met een kromme snavel in zijn broek, onverzadigbaar – tot hij gevangen wordt door het zachtste en warmste, de vlezige vleugeltjes van de liefde'.

Hij buigt zich weer over haar heen, ze houdt nog steeds haar handen voor de ogen.

‘Dan is hij onmachtig’.

Zijn stem wordt zachter, flemend, zijn adem strijkt over haar wang.

‘Jij hebt je geopend en mij toegelaten tot de bron, de plaats waar het nieuwe leven groeit en ik mijzelf verloor. Zelfs toen je mij had verlaten droeg ik je altijd bij mij want jij bent de betekenis van mijn daden’.

Hij beweegt en ze voelt een hand, een warme hand, die haar enkel omvat. Ze houdt de adem in.

‘En nu, op de drempel van de eeuwigheid, heeft God, of wie weet de duivel – ze hoort een ingehouden lach – je gezonden om waarlijk afscheid te nemen’.

Door haar vingers heen ziet ze hem half op zijn buik liggen en voelt zijn hand over haar kousen glijden, steeds hoger. Zijn scherpe nagel trekt een zacht spoor waar haar kousen eindigen. Terwijl zijn hand over haar huid dwaalt sluiten haar ogen zich als vliedervleugeltjes. Dan vindt hij wat hij zoekt. *‘Touché’*. Haar lichaam schokt en ze voelt hoe heel haar buik bloost.

Ze schiet rechtop en ziet hem kromgetrokken liggen. Hij kreunt alsof hij pijn lijdt. Zijn ogen waanzinnig, zijn kaken verkrampd.

Een verschrikkelijke aanblik.

Als ze uit het bed springt valt hij achterover en blijft onbewegelijk liggen. Ze schuifelt achteruit, haar handje in ontzetting voor haar mond. Sterft hij?

Dan klinken zware stappen op de trap, vier, vijf personen naderen de kamer. Geschrokken kijkt ze om zich heen naar een vluchtweg, knielt, buigt haar hoofdje en vouwt haar handen.

Voorafgegaan door de Prins van Ligne betreden twee priesters, een oude en een jonge man de kamer.

Bij het zien van het biddende kind zegt de Prins: ‘ach kijk een engeltje, Jacques is nooit alleen’ en de priesters bekruisen zich.

De oudste van de twee mannen spoedt zich naar het bed en voelt de pols van de stervende: ‘hij leeft nog, maar niet lang meer. Doet uw plicht’. De priesters knielen.

Tussen de twee zwartruggen door ziet ze zijn magere hoofd. Zijn holle ogen staren omhoog alsof hij door de balken heen de hemel inkijkt. Maar als hij met zijn spitse wijsvinger langs zijn neus en lippen strijkt is ze gerustgesteld. Hij heeft geen pijn meer, denkt zij bij het zien van zijn glimlach – misschien heeft hij nooit meer pijn.